

pluralidad, contribuyen a definir los cuadros sociales y culturales particulares, del mismo modo que las diferentes formas de comprenderlos y de representarlos.

Al lector, creemos, le toca ahora evaluar si todo esto será suficiente para colocar el espacio de convergencia teórica y metodológica que Peter Jackson reclama para su propuesta, en un terreno que no se limite al de un («renovado») debate interno de Geografía Radical.

Francisco Roque de Oliveira

Knox, P. i Agnew, J. (1989), *The geography of the world economy*, Londres, Edward Arnold, 410 p.

Tal com afirmen els seus autors, aquesta obra està concebuda com a llibre de text i sota una perspectiva global. Es tracta d'una introducció a la geografia de l'economia mundial que es recolza en el convenciment que la creixent interdependència de l'economia significa que «el benestar econòmic i social de les nacions, regions i ciutats, depèn, a tot arreu i cada vegada més, de relacions complexes i subtils que es dibuixen a escala global... i està determinat de manera creixent, pel seu rol canviant en els sistemes de producció, comerç i consum, els quals han esdevingut globals en la seva extensió i complexos en l'estructura». L'obra resulta, alhora, ambiciosa i atractiva. No és solament un volum de geografia econòmica que no segueix els models tradicionals d'explicació dels canvis econòmics, sinó que intenta dibuixar la complexitat del món real mitjançant la comprensió dels «processos» que originen la diferen-

ciació espacial i la variabilitat local dins d'un mateix context general, i explicar, en definitiva, com es produeix l'evolució d'un paisatge econòmic.

El volum està dividit en quatre parts subdividides en capítols. En la primera, «Els models econòmics i la recerca d'una explicació», s'hi presenten els grans models de paisatges econòmics a diferents escales (internacional, regional, interurbana) en els quals es puguin identificar els models dominants i ressaltar-hi llurs principals excepcions. En el capítol tercer d'aquesta mateixa part, «Comprendre els paisatges econòmics: de l'estàtica a la dinàmica», és on es defineix el mètode d'anàlisi i d'interpretació dels paisatges econòmics que s'utilitzarà en la resta de l'obra. Els autors hi assenyalen el seu interès a demostrar que els principis bàsics de la teoria de la localització tradicional (distància i moviment) han estat usats d'una manera limitada i només per construir models estàtics, i no com a principis geogràfics «conductors de les pràctiques d'un sistema macroeconòmic històricament canviant, global i dinàmic. En definitiva, ja no són les xarxes hexagonals o les agrupacions regionals els elements d'anàlisi que permeten entendre la realitat, sinó els processos històrico-geogràfics els qui provoquen els canvis en els models espacials, i és des d'aquest punt de vista on radica un dels elements més interessants de l'obra.

En la segona part, «L'aparició de les Economies Centrals», s'hi analitza el procés històric de sorgiment d'una economia d'abast mundial, com aquesta s'anà centrant a Europa, com es consolidà amb l'emergència del capitalisme mercantil i quins foren els canvis urbans i regionals que provocà. S'hi estudien

també les diverses trajectòries que han seguit Europa Occidental, Amèrica del Nord, Japó i el bloc soviètic dins del sistema mundial, tot remarcant-ne els canvis que han provocat, i, per últim, les implicacions espacials del capitalisme avançat i l'organització de l'economia mundial en tres regions internacionals: els centres industrialitzats i de control o Nord, les semiperifèries recentment industrialitzades i la dèbilment industrialitzada perifèria o Sud, a les quals cal afegir l'accentuació del fenomen de creixement de les àrees metropolitanes.

La tercera part, «Transformació espacial a la perifèria», examina el món de la perifèria del sistema mundial sota el punt de vista de les relacions històriques amb els països del centre i els canvis que hi han provocat. Per il·lustrar-ho, s'hi analitzen amb detall dues activitats econòmiques, l'agricultura i la indústria manufacturera, per tal de ressaltar l'impacte del sistema capitalista mundial sobre un sistema econòmic «dependent». El títol del capítol 10, en el qual s'estudia el procés d'industrialització en el món subdesenvolupat, porta un títol prou significatiu: «Industrialització: camí del progrés».

La quarta i darrera part del llibre és una proposta de síntesi sota l'encapçalat «Acoblar-se a una Nova Economia Global». Aquí s'examinen des del paper canviant dels estats nacionals en el context econòmic global fins a les conseqüències espacials de la integració transnacional

política i econòmica sorgida com a resposta a la interdependència creixent, integració que ha provocat, d'una manera aclaparadora, el reforçament de l'estructura centre-perifèria. El darrer capítol de l'obra és una aproximació a alguns exemples de descentralització que han intentat reaccionar davant del panorama que s'ha descrit. D'una manera breu hi són presents alguns models de polítiques regionals, tot remarcant-ne les limitacions que les caracteritzen com també el paper dels nacionalismes dins dels estats actuals com a resposta a la globalització de l'activitat econòmica i política mundial.

El llibre de Knox i Agnew pot semblar excessivament ambiciós i és cert que els successius capítols tenen un grau d'aprofundiment divers, però constitueix un excel·lent treball de síntesi que s'escapa del model tradicional del llibre de text de geografia econòmica i pot ser utilitzat a diferents nivells, per a l'estricta aplicació en la docència o com a lectura suggestiva per a tots aquells, geògrafs o no, interessats a comprendre el món contemporani. La bibliografia que acompanya l'obra és àmplia, amb referències a articles recents, i cal destacar-hi també la selecció de quadres i sobretot d'esquemes. Cada capítol conté una breu introducció i un concís resum de les idees bàsiques que hi han estat exposades, prova de la concepció del llibre com a eina docent.

Maria Villanueva